

Смирний О. С.,

доктор філософії у сфері права

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1479-9613>

ФОРМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Анотація. У статті досліджено адміністративно-правовий механізм взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Обґрунтовано, що така взаємодія повинна мати системний і безперервний характер та забезпечувати погоджене здійснення публічних повноважень, реалізацію державної політики і вирішення соціально-економічних питань розвитку територій. Встановлено, що основними проблемами функціонування відповідного механізму залишаються нечіткість законодавчого розмежування компетенції, дублювання повноважень, недосконалість організаційних форм співробітництва та невизначеність розподілу відповідальності. Систематизовано основні форми взаємодії, до яких віднесено спільне планування, проведення координаційних нарад, діяльність робочих груп, погодження проєктів рішень, реалізацію спільних програм, консультативно-методичну допомогу, інформаційний обмін та аналітичне забезпечення. Обґрунтовано доцільність функціонування постійно діючих координаційних органів, покликаних забезпечувати системність співробітництва та попередження компетенційних конфліктів. Наголошено на необхідності законодавчого визначення порядку делегування повноважень, меж контролю за їх виконанням та юридичної відповідальності за неналежну реалізацію. Визначено, що державний контроль має забезпечувати законність і єдність державної політики, не перетворюючись на адміністративне підпорядкування місцевого самоврядування. Зроблено висновок, що вдосконалення взаємодії потребує комплексного поєднання компетенційного розмежування, організаційної самостійності, постійної координації, судового вирішення компетенційних спорів, нормативної визначеності делегованих повноважень та належного розподілу відповідальності між відповідними суб'єктами публічної влади.

Ключові слова: місцеве самоврядування, органи виконавчої влади, взаємодія, компетенція, делеговані повноваження, координація, державний контроль, адміністративно-правовий механізм, публічне управління.

Постановка проблеми. Результативність публічного управління на місцевому рівні значною мірою залежить від характеру взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Організаційна самостійність відповідних суб'єктів не усуває необхідності їх постійної співпраці, оскільки реалізація державної політики та забезпечення соціально-економічного розвитку територій потребують координації управлінських рішень, інформаційного обміну, спільного планування та узгодженого здійснення повноважень. У зв'язку із цим взаємодія має набувати системного і безперервного характеру, а не обмежуватися ситуативним співробітництвом під час вирішення окремих питань.

Однією з основних проблем функціонування відповідного механізму залишається недостатня визначеність компетенції

органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади. Нечіткість її законодавчого розмежування створює передумови для дублювання повноважень, виникнення компетенційних спорів та невизначеності щодо відповідальності за результати управлінської діяльності. За таких умов ускладнюється не лише практичне виконання відповідними суб'єктами покладених на них завдань, а й формування стабільної моделі їх співробітництва.

Практика публічного управління виробила значну кількість організаційних форм взаємодії. До них належать спільне планування, проведення координаційних нарад, семінарів і конференцій, діяльність робочих груп, погодження проєктів управлінських рішень, створення спільних органів для реалізації програм розвитку, інформаційне співробітництво, підготовка аналітичних матеріалів та проведення спільних засідань. Особливе значення має консультативна й методична допомога органам місцевого самоврядування, а також участь представників виконавчої влади у роботі відповідних представницьких органів.

При цьому наявність значної кількості форм співробітництва сама по собі не забезпечує системності взаємодії. Частина таких механізмів має ситуативний характер, а ефективність їх використання значною мірою залежить від фактичних управлінських практик. Саме тому в науковій літературі обґрунтовується необхідність створення постійно діючих координаційних органів, здатних забезпечувати системне погодження діяльності місцевого самоврядування та виконавчої влади.

Окремої уваги потребує співвідношення організаційної самостійності місцевого самоврядування та державного контролю. Необхідність забезпечення єдності державної політики передбачає наявність механізмів контролю за законністю реалізації відповідних повноважень, особливо тих, що мають делегований характер. Водночас такий контроль не повинен трансформуватися в адміністративне підпорядкування органів місцевого самоврядування. Тому важливого значення набуває законодавче визначення предмета, меж і процедур контрольної діяльності, а також юридичної відповідальності за неналежне здійснення делегованих повноважень.

Таким чином, наукова проблема полягає у відсутності цілісної адміністративно-правової моделі взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, яка забезпечувала б поєднання їх організаційної самостійності з необхідною координацією діяльності, чітким розмежуванням компетенції, належним контролем за законністю та визначеністю відповідальності. Її вирішення потребує систематизації наявних форм співробітництва та визначення правових і організаційних умов переходу від ситуативної взаємодії до постійно діючого механізму координації публічного управління.

Стан наукової розробки проблеми. Проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади досліджувалися В. С. Фуртатовим, Я. І. Маликом, Т. О. Карабін, Н. Т. Гончарук, Л. Л. Прокопенко, С. М. Висоцькою, В. В. Рильською та іншими науковцями. У їх працях розглянуто питання розмежування компетенції, організаційних форм співробітництва, координації діяльності, державного контролю та впливу процесів децентралізації на характер відносин між відповідними суб'єктами публічної влади.

Водночас єдиного підходу до визначення змісту, форм і механізму такої взаємодії не сформовано. Недостатньо врегульованими залишаються питання компетенційного розмежування, функціонування постійних координаційних механізмів, здійснення контролю за делегованими повноваженнями та розподілу юридичної відповідальності, що обумовлює необхідність подальшого адміністративно-правового дослідження цієї проблематики.

Метою наукової статті є визначення змісту адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, систематизація основних форм їх співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Ефективна взаємодія між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади повинна мати системний, безперервний характер, особливо під час вирішення соціально-економічних питань розвитку територій. Одним із можливих механізмів забезпечення такої співпраці визначається створення спеціального координаційного органу, діяльність якого була б спрямована на організацію взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування [1, с. 69; 2].

У науковій літературі також акцентується увага на тому, що реформування взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями залишається одним із найбільш актуальних напрямів удосконалення системи публічного управління. Основними проблемами при цьому визначаються нечіткість розмежування компетенції, дублювання окремих повноважень та недостатня ефективність механізмів взаємодії, які не повною мірою відповідають сучасним трансформаційним процесам у державі [3, с. 301].

Серед основних напрямів удосконалення пропонується забезпечення можливості вирішення компетенційних спорів між місцевими органами публічної влади в судовому порядку, законодавче визначення механізмів розмежування повноважень між різними рівнями місцевої влади, створення постійно діючих координаційних рад із питань взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, нормативне закріплення контрольних повноважень органів виконавчої влади, а також удосконалення організаційної структури системи виконавчої влади шляхом переходу від галузевого до функціонального принципу її побудови.

Окремі дослідження пов'язують необхідність удосконалення взаємодії між зазначеними суб'єктами публічної влади із постійними трансформаційними процесами, що відбуваються у державному управлінні.

До найбільш поширених форм співпраці між обласними державними адміністраціями та обласними радами віднесено: надання виконавчим апаратом обласної державної адміністрації та обласної ради консультативної й методичної допомоги органам місцевого самоврядування базового рівня; участь керівництва

виконавчого апарату та депутатського корпусу у спільних нарадах, колегіях, семінарах, конференціях та інших організаційних заходах; координацію спільної діяльності шляхом погодження планів роботи на відповідний період; підготовку проєктів рішень спільними робочими групами за участю структурних підрозділів обласних державних адміністрацій і депутатів обласних рад; участь керівництва обласних державних адміністрацій у роботі постійних комісій, президій та пленарних засідань відповідних рад [4, с. 85].

Разом із цим до основних форм взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади також відносять організацію спільного планування діяльності, проведення координаційних нарад і семінарів, створення на паритетних засадах спільних органів для реалізації програм розвитку, проведення спільних культурно-масових заходів, інформаційне забезпечення населення через спільні інформаційні ресурси, підготовку аналітичних матеріалів за результатами реалізації спільних проєктів, а також проведення спільних засідань колегій і президій із прийняттям узгоджених управлінських рішень [5, с. 324].

Ефективне функціонування механізму взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади можливе лише за умови забезпечення їх організаційної самостійності під час реалізації державної політики, створення дієвого механізму контролю за законністю здійснення повноважень, забезпечення єдності державної політики на всій території держави, розвитку співробітництва органів місцевого самоврядування з Урядом, чіткого законодавчого розмежування компетенції, удосконалення процедур погодження управлінських рішень, законодавчого визначення порядку делегування повноважень і контролю за їх виконанням, встановлення юридичної відповідальності за неналежне здійснення делегованих повноважень, а також функціонування постійно діючих координаційних органів [6, с. 325].

До чинників, які негативно впливають на ефективність взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, віднесено відсутність чіткого розмежування компетенції між ними, недосконалість існуючих механізмів співробітництва та невизначеність розподілу відповідальності між різними рівнями місцевого самоврядування [7, с. 20].

Також обґрунтовується, що істотний вплив на виникнення проблем у взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають економічні та політичні чинники, які значною мірою обмежують можливість територіальних громад здійснювати самостійне й ефективне управління місцевими справами [8].

Узагальнення існуючих наукових підходів дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених проблемам взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, єдиної концепції щодо визначення її змісту, форм, методів і механізмів досі не вироблено. Частина наукових підходів виходить із необхідності забезпечення максимальної автономії місцевого самоврядування та його організаційної відокремленості від системи державної влади. Інший підхід ґрунтується на розумінні місцевого самоврядування як складової єдиної системи публічного управління, елементи якої взаємопов'язані між собою та функціонують у межах єдиної системи публічної влади.

При цьому ключовою передумовою ефективної взаємодії виступає чітке законодавче розмежування компетенцій між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Саме обсяг покладених на них завдань, прав та обов'язків визначає особливості територіальної організації відповідних органів і характер реалізації ними функцій публічного управління [9].

Висновки. Таким чином, удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади має здійснюватися одночасно за декількома взаємопов'язаними напрямками: законодавче уточнення компетенції; нормативне визначення процедур делегування повноважень і контролю за їх виконанням; встановлення юридичної відповідальності; забезпечення можливості судового вирішення компетенційних спорів; розвиток постійно діючих координаційних структур; удосконалення процедур погодження управлінських рішень та розширення інформаційно-аналітичного співробітництва. Сукупність цих елементів дозволяє сформувати цілісний адміністративно-правовий механізм, заснований на поєднанні самостійності суб'єктів із системною координацією їх діяльності.

Література:

1. Фуртатов В. С. Удосконалення механізму взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Державне управління.* 2010. Т. 130. Вип. 117. С. 66–70.
2. Leheza Y. Methods of public governance: administrative and legal aspect. *Law. State. Technology.* 2021. No 2. P. 25–30. URL: <https://doi.org/10.32782/lst/2021-2-3>.
3. Малик Я. Й. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління.* 2015. Вип. 43. С. 295–302.
4. Карабін Т. О. Правове розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права.* 2006. № 1. С. 85–90.
5. Гончарук Н. Т., Прокопенко Л. Л. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування: правові та функціональні аспекти. *Теорія та практика державного управління.* 2011. Вип. 1. С. 321–329.
6. Гончарук Н. Т., Прокопенко Л. Л. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування: правові та функціональні аспекти. *Теорія та практика державного управління.* 2011. Вип. 1. С. 321–329.
7. Висоцька С. М. Удосконалення діалогу органів влади і громадян на регіональному рівні. *Державне управління: теорія та практика.* 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_37
8. Рильська В. В. Механізм взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в аспекті децентралізації влади. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування.* 2014. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Ttpdu_2014_2_26.
9. Leheza Y. Methods of public governance: administrative and legal aspect. *Law. State. Technology.* 2021. No 2. P.25–30. URL: <https://doi.org/10.32782/lst/2021-2-3>.

Smyrnyi O. Forms and directions of improving the interaction between local government bodies and the executive branch

Summary. The article examines the administrative and legal mechanism of interaction between local self-government bodies and executive authorities. It is substantiated that such interaction should be systematic and continuous and should ensure the coordinated exercise of public powers, implementation of state policy, and resolution of socio-economic issues concerning territorial development. It is established that the principal problems affecting this mechanism include the lack of clear legislative delimitation of competence, duplication of powers, insufficiently developed organisational forms of cooperation, and uncertainty in the allocation of responsibility. The main forms of interaction are systematised, including joint planning, coordination meetings, working groups, coordination of draft decisions, implementation of joint programmes, advisory and methodological assistance, information exchange, and analytical support. The establishment of permanent coordination bodies aimed at ensuring systematic cooperation and preventing competence-related conflicts is substantiated. Particular emphasis is placed on the need to legally define the procedure for delegating powers, the limits of control over their exercise, and legal liability for improper performance. It is determined that state control should ensure legality and the coherence of state policy without being transformed into administrative subordination of local self-government. It is concluded that improving interaction requires an integrated combination of clear delimitation of competence, organisational autonomy, permanent coordination, judicial resolution of competence-related disputes, legal certainty regarding delegated powers, and an appropriate allocation of responsibility between the respective public authorities.

Key words: local self-government, executive authorities, interaction, competence, delegated powers, coordination, state control, administrative and legal mechanism, public administration.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Дата першого надходження статті до видання: 29.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)